

**УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

**ЈЕЗИЦИ И КУЛТУРЕ
У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ
X/1**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК

НОВИ САД, 2022

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ЈЕЗИЦИ И КУЛТУРЕ У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ

X/1

Тематски зборник

Уреднице:
Снежана Гудурић
Јасмина Дражић
Марија Стефановић

Нови Сад, 2022

JEZICI I KULTURE U VREMENU I PROSTORU X/1
JEZICI I KULTURE U VREMENU I PROSTORU X/1
LANGUAGES AND CULTURES IN TIME AND SPACE X/1
LANGUES ET CULTURES DANS LE TEMPS ET DANS L'ESPACE X/1
SPRACHEN UND KULTUREN IN ZEIT UND RAUM X/1
ЈАЗЫКИ И КУЛЬТУРЫ ВО ВРЕМЕНИ И ПРОСТРАНСТВЕ X/1
LINGUE E CULTURE NEL TEMPO E NELLO SPAZIO X/1
LENGUAS Y CULTURAS EN TIEMPO Y ESPACIO X/1
NYELVEK ÉS KULTÚRÁK IDŐBEN ÉS TÉRBEN X/1
JAZYKY A KULTÚRY V PRIESTORE A ČASE X/1
LIMBI ŞI CULTURI ÎN TIMP ŞI SPAȚIU X/1
ЈАЗИКИ И КУЛТУРИ У ЧАСУ И ПРОСТОПУ X/1

Уреднице: проф. др Снежана Гудурић
проф. др Јасмина Дражић
проф. др Марија Стефановић

Техничке секретарке: мср Јована (Петровић) Марковић и мср Анђелка Гемовић
Издавач: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет
Суиздавач: Педагошко друштво Војводине, Нови Сад

За издавача: проф. др Ивана Живанчевић Секеруш
За суиздавача: Сања Риста

Академски одбор: проф. др Твртко Прћић
проф. др Владислава Гордић Петковић
проф. др Едита Андрић
проф. др Предраг Мутавцић
проф. др Славица Перовић
проф. др Јагода Гранић
проф. др Октавија Неделку
проф. др Давиде Астори
проф. др Жан-Пол Мејер
проф. др Михај Радан
проф. др Тијана Ашић
проф. др Татјана Ђуровић
проф. др Надежда Силашки
проф. др Љубица Влаховић
проф. др Игор Лакић
проф. др Сабина Халупка Решетар
проф. др Татјана Самарџија Грек
проф. др Ксенија Шуловић
проф. др Јелена Ајџановић

Рецензенти: проф. др Октавија Неделку, Универзитет у Букурешту, Румунија
проф. др Мира Трајкова, Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Северна Македонија
проф. др Давиде Астори, Универзитет у Парми, Италија

Лектура и коректура: аутори

Идејно решење корица: Mihai Bădescu

ISBN 978-86-6065-717-8

У Зборнику су штампани изабрани радови изложени на конференцији *Језици и културе у времену и простору 10*, одржаној онлајн 20. и 21. новембра 2021. године, као и други радови који по својој тематици и квалитету одговарају профилу Зборника.

Рецензенти појединачних радова:

Ајџановић Јелена, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ајџановић Милан, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ајџановић Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Андрић Едита, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Astori Davide, *Università di Parma, Italia*; Бабић Биљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Бајовић Јелена, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Бекар Мира, *Универзитет „Св. Кирил и Методиј“*, Скопје, Северна Македонија; Бијелић Татјана, *Универзитет у Бањој Луци, БиХ*; Биланџија Софија, *Универзитет у Београду, Србија*; Vlagoni Robert, *Sveučilište u Puli, Hrvatska*; Блатешић Александра, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Бодрич Радмила, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Богдановић Весна, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Бугарски Ранко, *Универзитет у Београду, Србија*; Валић Недељковић Дубравка, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Васић Вера, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Веселиновић Соња, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Веселиновић Јерковић Селма, *Универзитет у Тузли, БиХ*; Видаковић Мирна, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вилић Ивана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Влаховић Љубица, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Војводић Дојчил, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вујин Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вујичић Никола, *Универзитет у Крајеву, Србија*; Вукадиновић Снежана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вукотић Александра, *Универзитет у Београду, Србија*; Вукчевић Миодраг, *Универзитет у Београду, Србија*; Гак Драгана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Гвозден Владимир, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Гинић Јелена, *Универзитет у Београду, Србија*; Глушац Татјана, *Универзитет Унион, Србија*; Гордић Петковић Владислава, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Granić Jagoda, *Sveučilište u Splitu, Hrvatska*; Грковић-Мејдор Јасмина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Грухоњић Динко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Гудурић Снежана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Даниловић Јеремић Јелена, *Универзитет у Крајеву, Србија*; Делић Владо, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Деспич Ђорђе, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Дојчиновић Биљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Драгићевић Рајна, *Универзитет у Београду, Србија*; Дражић Јасмина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Дробњак Драгана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ђаловић Јовић Марина, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђерговић-Јоксимовић Зорица, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ђорђевић Јасмина, *Универзитет у Нишу, Србија*; Ђоровић Данијела, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђукановић Маја, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Жељко, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Љиљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Љубица, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Мина, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Пауновић Ивана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ђуровић Татјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Escher Christian, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Елаковић Ненадовић Ана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ераковић Борислава, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Зарифовић Грковић Мирјана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Звекић-Душановић Душанка, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Зобеница Николина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ивановић Бранислав, *Универзитет у Београду, Србија*; Ивановић Ненад, *Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Изгарјан Александра, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Јаковљевић Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Јаковљевић Младен, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Јањић Марина, *Универзитет у Нишу, Србија*; Јерковић Јелена, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Јовановић Ана, *Универзитет у Београду, Србија*; Јовановић Ж. Владимир, *Универзитет у Нишу, Србија*; Јовановић Романца, *Завод за уџбенике, Нови Сад, Србија*; Јовић Бојан, *Институт за књижевност и уметност САНУ у Београду, Србија*; Јовић Ђаловић Марина, *Универзитет у Београду, Србија*; Кавгић Александар, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Каличанин Милена, *Универзитет у Нишу, Србија*; Кашић Зорка, *Универзитет у Београду, Србија*; Кесић Далибор, *Универзитет у Бањој Луци, Босна и Херцеговина*; Кличковић Далибор, *Универзитет у Београду, Србија*; Кнежевић Јелена, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Кнежевић Љиљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Kovačević Ervin, *Internacionalni univerzitet u Sarajevu, BiH*; Ковачевић Зорица, *Универзитет у Београду, Србија*; Комароми Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Кример Габоровић Сања, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Лазич Коњик Ивана, *Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Лакић Игор, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Лалић-Крстин Гордана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Лендак Кабок Каролина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Леовац Данко, *Универзитет у Београду, Србија*; Лојаница Марија, *Универзитет у Крајеву, Србија*; Лончар Раичевић Александра, *Универзитет у Нишу, Србија*; Лопичић Весна, *Универзитет у Нишу, Србија*; Лубурић-Цвијановић Аријана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Lujčić Rea, *Sveučilište u Zadru, Hrvatska*; Ljevo-Ovčina Amela, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Ljubičić Maslina, *Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*; Максимовић Горан, *Универзитет у Нишу, Србија*; Malita Ramona, *Universitatea de Vest din Timișoara, Romania*; Маринковић Мирјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ма-

рић Биљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Марићевић Балаћ Јелена, *Универзитет у Новом Сагу*; Маричић Гордан, *Универзитет у Београду, Србија*; Маричић Месаровић Сања, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Марјановић Саша, *Универзитет у Београду, Србија*; Марковић Жељко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Marković Irena, *Sveučilište u Zadru, Hrvatska*; Марковић Јордана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Марковић Маја, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Мелић Катарина, *Универзитет у Крајујевцу, Србија*; Микетић Суботић Сања, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Мијушковић Марија, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Милановић Жељко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Милић Мира, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Милић Милосављевић Снежана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Милорадовић Софија, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Миљковић Ивана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Мишић Илић Биљана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Младеновић Радивоје, *Универзитет у Крајујевцу, Србија*; Molnar Draženka, *Sveučilište „J. J. Strossmayer”, Osijek, Hrvatska*; Мутавчић Предраг, *Универзитет у Београду, Србија*; Недељковић Даница, *Универзитет у Крајујевцу, Србија*; Нешић Павковић Милена, *Универзитет у Крајујевцу, Србија*; Никчевић Багрићевић Александра, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Новаков Предраг, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Озер Каталин, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Павловић Слободан, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Панић Кавгић Олга, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Папаз Младен, *Филозофски факултет, Пале, БиХ*; Пауновић Зоран, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Пејовић Анђелка, *Универзитет у Београду, Србија*; Перовић Славица, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора / Универзитет Унион, Србија*; Petete Timothy, *University of Central Oklahoma, USA*; Пешикан Љуштановић Љиљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Пижурица Мато, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Половина Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Поповић Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Продановић Станкић Диана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Прћић Твртко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Радан Н. Михај, *Зајадни универзитет у Темпшвару, Румунија*; Радельковић Иван, *Универзитет у Сарајеву, БиХ*; Радић Бојанић Биљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Радовановић Драгана, *Институти за српски језик САНУ / Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Радуловић Ифигенија, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Радуловић Милица, *Универзитет у Нишу, Србија*; Радусин Бардић Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Рајић Сузана, *Универзитет у Београду, Србија*; Rajević Selma, *Univerzitet „Džemal Bijedić”, Mostar, BiH*; Рељић Митра, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Ристивојевић-Рајковић Наташа, *Универзитет у Београду, Србија*; Ристић Гордана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ристић Стана, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Runtić Sanja, *Univerzitet u Osijeku, Hrvatska*; Савић Свенка, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Самарџија-Грек Тајјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Сикимић Биљана, *Балканолошки институти САНУ, Београд, Србија*; Силашки Надежда, *Универзитет у Београду, Србија*; Симић Зоран, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Симовић Весна, *Универзитет у Нишу, Србија*; Sokolija Alma, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Spahić-Šagolj Edina, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Средојевић Дејан, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стаменковић Душан, *Универзитет у Нишу, Србија*; Станишић Вања, *Универзитет у Београду, Србија*; Станковић Станислав, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Станојевић Веран, *Универзитет у Београду, Србија*; Степанов Страхиња, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стефановић Марија, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стикић Биљана, *самостални истраживач, Србија*; Стојановић Пантовић Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стојичић Виолета, *Универзитет у Нишу, Србија*; Стојичић Војкан, *Универзитет у Београду, Србија*; Стојковски Борис, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Танасић Срето, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Текешиновић Лејла, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Тешић Гојко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Томин Светлана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Топалов Јагода, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Трајковић Тајјана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Тривић Анета, *Универзитет у Крајујевцу, Србија*; Uscatu Miliana, *Universitatea din Vest, Timișoara, Romania*; Fetić Mustafa, *Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Srbija*; Филиповић Јелена, *Универзитет у Београду, Србија*; Филиповић Ковачевић Соња, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Хаџи Пожгај Весна, *Универзитет у Љубљани, Словенија*; Халупка Решетар Сабина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Цакелић Весна, *Универзитет у Београду, Србија*; Ćengić Nermina, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Чолак Бојан, *Институти за књижевност и уметност, Београд, Србија*; Шуваковић Александра, *Универзитет у Београду, Србија*; Шуловић Ксенија, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*.

САДРЖАЈ

Предговор	7
I ЈЕЗИК, КУЛТУРА, ТРАДИЦИЈА	9
JERZY BARTMIŃSKI , <i>Cultural Linguistics (Ethnolinguistics) and Linguoculturology as Two Research Perspectives. A Voice in the Discussion on the Relationship Between “Language” and “Culture”</i>	11
ЈЕЛЕНА Р. БАЈОВИЋ, Концепт „своје : туђе / Црногорци : Турци” у Његошевом <i>Шћепану Малом</i> из транслатолошке перспективе	17
ALEKSANDRA BLATEŠIĆ – SANJA MARIČIĆ MESAROVIĆ, Simbolika ‘anđela’ u leksici i frazeologiji italijanskog, španskog i srpskog jezika.....	29
МЕРИМА КРИЈЕЗИ – ПРЕДРАГ МУТАВЦИЋ, Албанске и грчке номиналне конструкције с белом бојом.....	39
SANJA KRIMER-GABOROVIĆ, Pilot istraživanje o srpskim osnovnim nazivima za boje prema testu izdvajanja i u odabranom frekvencijskom rečniku.....	53
MARTHA LAMPROPOULOU – ANTONINA KOSTIĆ, Stylistics in Comics: a Case study of Interjections in Two <i>Asterix and Obelix</i> Comics in Greek and Serbian	65
РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ, Српски и оријентални етнокултурни концепти (Из компаративне и дијахроне перспективе).....	77
ЈОВАНА МАРЉЕТА, <i>Žene i muškarci</i> u srpskoj i francuskoj frazeologiji	97
МИРЈАНА МАТОВИЋ – САЊА МАРИЧИЋ МЕСАРОВИЋ, <i>Bella ciao</i> у серији <i>La casa de papel</i> : симбол отпора у савременом шпанском медијском контексту	107
ТАЊА МИЛОСАВЉЕВИЋ, Лингвокултуролошки и лексикографски опис концепта <i>ipex</i> у српском призрачном говору	117
МАША З. ПЕТРОВИЋ ГУЈАНИЧИЋ, Модификовање паремија посредством механизма замене елемената у новинском дискурсу шпанског и српског језика	127
ДРАГАНА РАДОВАНОВИЋ – АНА МАКИШОВА, Словачко-српске везе на примеру свадбене терминологије	137
МИХАЈЛО ФЕЈСА – ЗИНАИДА БУДИНСКИ, Лексичко-семантичко поље боје у русинском, српском и енглеском језику – основни називи за боје	147
ЂУРЂИНА ШИЈАКОВИЋ МАИДАНИК, Тканина у покрету: кодиране поруке Медеје и Филомеле	155
II ДИЈАЛЕКТОЛОГИЈА.....	165
МАРИНА ЈУРИШИЋ, Нешто о предлогу <i>близу</i> у српским народним говорима.....	167
БРАНКИЦА МАРКОВИЋ, Повртарска лексика села Крушедола у Срему	179
МИРЈАНА ПЕТРОВИЋ-САВИЋ, О хидронимима у Јадру.....	195
БИЉАНА М. САВИЋ, Из лексике одијевања у Великом Блашку (код Бањалуке).....	205
САНДРА САВИЋ, Из ономастике Заплања – микротопонимија заплањског села Тасковићи	217

АНА САВИЋ-ГРУЛИЋ – ЈОВАНА БОЈОВИЋ, Из пастирске лексике југоисточне Србије	227
ЗОРАН СИМИЋ, Падежни формализатори просторне супралокализације у херцеговачко- -крајишким говорима	237
III КОГНИТИВНА ЛИНГВИСТИКА	249
JELENA BILJETINA, Jestli ili ne jesti – pitanje je sad: pojmovne metafore sa glagolima jedenja u engleskom i srpskom	251
TATJANA ĐUROVIĆ – NADEŽDA SILAŠKI, The <i>Natural Disaster</i> Metaphor in the Conceptualisation of Crisis in News Media Discourse	263
MIRJANA ZARIFOVIĆ GRKOVIĆ, Konceptualizacija <i>lenjosti</i> u frazeologizmima nemačkog i srpskog jezika.....	273
IV ЈЕЗИК, ГОВОР И ГРАМАТИКА	281
DANIJELA BABIĆ – DORJAN HAJDU, Glagoli s partikulom <i>över</i> u savremenom švedskom jeziku	283
ВИШЊА ВИШЊЕВАЦ, Прилог проучавању синтаксе двоструких падежа: двоструки акузатив у староруском и његови преводи на савремени српски језик.....	293
JELENA VLAŠIĆ DUIĆ – IVANA GUSAK BILIĆ, Utjecaj prozodijskih sredstava na razumijevanje sadržaja.....	303
MILANA DODIG – VALENTINA TULOVIĆ, Francuska i srpska glagolska vremena u žurnalističkom diskursu vezanom za pandemiju kovida	313
6 SVETLANA ZDRAVKOVIĆ – SLOBODAN JOVIČIĆ, Percepcija multimodalne verbalne ekspresije: psihološke opservacije.....	325
MARIA-ZOICA BALABAN, Expresii ale spațialității verticale în imaginarul lingvistic românesc	339
NINA ILIĆ – MILORAD MILJKOVIĆ, Glagoli sa postfiksom <i>-ся</i> u ruskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom i engleskom	347
ЈЕЛЕНА ЈАЉОВИЋ, Вредности неких глаголских облика у француском и српском језику економије	363
АНА КРСТИЋ, Конгруенција код немачких говорника српског као наслеђеног језика: координиране и паукалне синтагме	373
ТВРТКО ПРЋИЋ, Osavremenjeni pristup englesko-srpskom leksičkom pozajmljivanju: principi i primene	387
АНКА РАЂЕНОВИЋ – МАЈА БАЋИЋ ЋОСИЋ, Позиционирање перфекта у модерном грчком језику и његови преводни еквиваленти на српском	423
DIANA RISTIVOJEVIĆ, Partikula <i>schon</i> u semantičkoj i sintaksičkoj realizaciji kao partikula stepenovanja, fokusna partikula i rečenični ekvivalent.....	431

- Sevilla Muñoz, J. (2018). Paremiología: perspectivas interdisciplinares. *Anales de Filología Francesa* 26, 237-254
- Sevilla Muñoz J., Crida Álvarez, C. A. (2013). Las paremias y su clasificación. *Paremia*, 22, 105-115
- Szyndler, A. (2014). Aproximación al proceso de desautomatización en la fraseología española y polaca. *ELUA: Estudios de Lingüística. Universidad de Alicante* 28, 267-297
- Јовановић, Ј. (2006). *Књига српских народних њословица*, књ. 1, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика.
- Мршевић Радовић, Д. (1987). *Фразеолошке љајлошко-именичке синџајме у савременом српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет.
- Пејовић, А. (2007). Фразеологија у језику шпанских новина. *Наслеђе* 8, 155-168
- Пејовић, А. (2018). О динамичности и екстензивној експресивности паремија (на примеру шпанског и српског језика). *Језици и културе у времену и љпростору* VII/1, 195-206
- Петровић, В. (1989). *Новинска фразеологија*. Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада.
- Петровић М., Тулимировић Б. (2014). Придевски пароними у српском и њихови преводни еквиваленти у шпанском језику. *Наслеђе* 28, 25-39

MODIFICACIÓN DE LAS PAREMIAS MEDIANTE EL MECANISMO DE SUSTITUCIÓN DE ELEMENTOS EN EL DISCURSO PERIODÍSTICO DEL ESPAÑOL Y DEL SERBIO

Resumen

El objeto de análisis de este trabajo son las paremias modificadas dentro del discurso periodístico del español y del serbio en las cuales se ha detectado la sustitución de uno o más elementos de la forma canónica como el mecanismo de modificación. El análisis se ha hecho sobre los ejemplos del corpus que contiene un total de 292 paremias del español (206 de las cuales se han registrado en forma modificada) y 330 paremias del serbio (223 de las cuales se han registrado en forma modificada). Todas las paremias se han extraído de las fuentes digitales y de los periódicos en línea provenientes de España y de Serbia durante el período entre 2001 y 2020, siendo las más comunes las que datan del último lustro (2015-2020). Los textos se han elegido de manera aleatoria, por lo que los temas que tratan son muy variados. Tras la búsqueda y la detección de las fórmulas paremiológicas en los textos periodísticos, hemos contrastado las paremias modificadas con las formas canónicas que servían como base para la modificación. De este modo, hemos podido identificar los mecanismos de modificación que emplean los periodistas y sus interlocutores y hemos podido determinar con qué intención han sido utilizados. Dentro del propio mecanismo de sustitución de elementos hemos seleccionado las distintas relaciones que existen entre los lexemas originales y los lexemas sustitutorios.

Palabras clave: paremia, fórmula paremiológica, discurso periodístico, modificación, sustitución de elementos

Маша З. Петровић Гујаничић
Универзитет у Крагујевцу, Србија
Филолошко-уметнички факултет
masa.gujanic@filum.kg.ac.rs

ДРАГАНА РАДОВАНОВИЋ – АНА МАКИШОВА

СЛОВАЧКО-СРПСКЕ ВЕЗЕ НА ПРИМЕРУ СВАДБЕНЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ¹

У раду се на основу словачког и српског етнодијалекатског материјала са простора мултиетничке Војводине издваја лексика којом се именују учесници у свадбеној обредно-обичајној пракси. Издојена лексика презентује се у форми регистра номинационих јединица и углавном се креће се оквирима досадашњих класификација поделе свадбених елемената (предсвадени, свадбени и обреди након свадбе). На основу сачињеног регистра речи којима су именована свадбена лица и свадбени предмети могуће је показати термилошку и значењску еквиваленцију у словачком и српском, или присуство ~ одсуство појединих реалија. У том смислу, на примеру сабраног материјала може се сагледати шири етнокултурни контекст у којем забележене лексичке и етнографске датости егзистирају.

Кључне речи: Војводина, словачко-српске везе, етнодијалекатски записи, номинација свадбених лица, номинација свадбених предмета.

1. УВОД

1.1. Свадбеној обичајно-обредној пракси је на словачком, српском, уопште на општесловенском и балканском ареалу посвећивано много пажње у етнолошким расправама (в. Златановић 2003), а уз уважавање различитих теоријских приступа, свадбена пракса заузима важно место у многим другим уженаучним дисциплинама. За спроведено истраживање значајна су етнолингвистичка проучавања и дијалекатски речници.

1.2. У словачкој војвођанској литератури бележимо интересовање за духовну културу и обичаје војвођанских Словака како етнолога из Словачке тако и етнолога, дијалектолога и етнолингвиста са ових простора. Резултати су публиковани у виду мањих прилога и приказа свадбене лексике, али су предмет и обимнијих студија и монографија. Лексема из области свадбене терминологије забележене су пре свега у свим дијалекатским речницима који обухватају дијалекатску лексику на подручју Војводине. Неке од лексема пописане су у речнику насеља Пивнице (*Krátky slovník nářečia slovenského pivnického*), као на пример: *svekruša, svadbár, hostárka, huďec a pod.* Са простора Баната располажемо дијалекатским речницима, односно збиркама речи из Ковачице и Падине. Први, *Krátky slovník nářečia slovenského kovačického* обухвата у односу на речник Пивница знатно више лексема из свадбене терминологије; уп. нпр. *zváč, mladá, mladucha, mladí, vereňica, svadbár, svadbiť sa, svadobná mama, svadobní apa, svadobník, svat, svatka, svatia*. И други речник, *Krátky nářečový slovník jazyka padinského slovenského*, свеобухватнији је када је у питању свадбена лексика у односу на претходно поменути два речника: *družica, čepčiť, čepčok, čepiec*,

¹ Рад је резултат рада на Одсеку за дијалектолошка истраживања Института за српски језик САНУ, финансираном од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије на основу Уговора бр. 451-03-9/2022-14, резултат рада у оквиру пројекта *Дискурси мањинских језика, књижевности и култура у југоисточној и средњој Европи* (178017), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и резултат рада на пројекту *Словачко-српски језички односи у контексту истраживања духовне и материјалне културе и етничких веза* у оквиру билатералног међуакадемијског пројекта у реализацији Института за српски језик САНУ и Славистичког института „Јан Станислав“ САН, на коме су ангажоване ауторке прилога.

rozmarím, svadobňici, svat, svatka, zväč и сл. Сва три поменута речника наводе реалије свадбеног фонда без егземплификације.

Поред наведених речника, издваја се речник Ане Марић са лексиком из Срема, односно из Старе Пазове. У њему су забележене и лексеме из свадбеног обреда. За разлику од лексикографских поступака у претходно поменутих речницима, у овом речнику је на основу егземплификације ближе дефинисана свака лексема (уп. нпр. одреднице *družba, družica, mladi, mladá, pierko, rozmarím, svatko, svatka, svatkóuci, svatvica, vereňi, veridba, veňtec, venčok* и сл.).

Са аспекта нашег истраживања од значаја је и *Атлас народне културе Словака у Југославији* у коме је приказано истраживање реализовано у 17 локалитета, у којима живи више од 500 Словака. Заступљени су локалитети у све три области Војводине – у Бачкој, Банату и Срему. Упитником је испитано 170 тематских округа из области народне културе. Приказана је терминологија из области мираза младе, избора кумова, броја кумова, момак, девојка, игра са младом, долазак младе у кућу младожење и сл. Од непроцењивог значаја су и монографска издања из ове области, која истражују лексичку одређеност локалитета (*Tradičná svadba Slovákov v Pivnici; Padinské ľudové zvyky a obyčaje*).

1.3. Имајући у виду досадашњи забележени свадбени лексички фонд, а трагајући за одређеним елементима који пружају најпоузданију могућност да се прикажу прави еквиваленти, у раду се на основу словачког и српског етнодијалекатског материјала са простора мултиетничке Војводине издваја лексика у виду етнодијалекатског регистра словачких и српских лексичких јединица којима се именују учесници у свадбеној обредно-обичајној пракси. Опредељење за сачињавање регистра као најподеснијег облика презентације (Илић 2005), омогућује добар увид у етнодијалекатске паралеле анализираних идиома, с намером да се покаже терминолошка и значењска еквивалентност, присуство односно одсуство појединих реалија на основу чега би се могао сагледати шири етнокултурни контекст у којем забележене лексичке и етнографске датости егзистирају. С обзиром на устаљену, пре свега у етнологској литератури, хронолошку поделу свадбених радњи, издвојена лексика креће се у оквирима предсвадбених, свадбених и обичаја након свадбе.

1.4. Корпус чини материјал из више војвођанских насеља са већинским словачким живљем са подручја Бачке, где становници у словачким насељима у свакодневној комуникацији користе средњесловачки дијалекати, из више насеља са претежно или чак и већинским аутохтоним српским живљем (углавном са простора северног и средњег српског Баната). На омеђеном ареалу данас се може говорити условно о традиционалној свадби. Основни обичајни елементи су у свим насељима задржани, уз модификацију појединих сегмената који се углавном тичу и просторних и временских параметара. Уз теренски материјал, контролно је консултована релевантна публикована речничка и етнологска литература.

2. РЕГИСТАР НОМИНАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА

2.1. У табели која следи сврстани су називи којима се у словачком и у српском језику именују учесници у свадбеној обредно-обичајној пракси:

Табела 1. Приказ назива за именовање лица

Номинација учесника	Словачки језик	Српски језик
општи назив за учесника свадбе	host', povolani host', svadobnik	гост, званица, сват
назив за девојку стасалу за ступање у брак	dievka/mladá dievka súca na vydaj	девојка швигарица ²

² Према Скоку под *швигар* 'на доњем крају бича што пуца', од ономаџеје швикати – звиждати.

назив за момка стасалог за ступање у брак	mládenec; beťár	момак; бећар; швигарац
назив за девојку са миразом, име богатој девојци	majetná	талошкиња
назив за верену, обећану девојку за ступање у брак	verenica	вереница
назив за вереног, обећаног момка за ступање у брак	verenec	вереник
општи назив за мушку и женску особу које ступају у брак	mladí	младенци
назив за женску особу која ступа у брак	mladá nevesta, mladucha, mladá	млада, невеста
назив за мушку особу која ступа у брак	mladý zať, ženích, mladý	младожења, ђувегија
назив за оца и мајку младенаца	svadobní rodičia	родитељи
назив за ословљавање родитеља младенаца за време свадбе	domatin, domatinka; pl. domatinovia	
назив за пратиоца младе на венчању	mladej brat	девер
назив за об. мушку особу, пратиоца младе до кућног прага	–	невестин/младин брат
назив за младе неударе девојке које прате свадбене обреде (кумова пратиља, другарице невестине, девојке које ките госте)	družice, mátke	енге
назив за младу женску удату особу учесницу свадбе	svatvice	–
назив за младу женску удату особу учесницу свадбе која чека дете	široká svatvica	–
назив за првог сведока на венчању; сведок са младожењине стране	prvý družba	кум
назив за кумову жену	–	кума
назив за другог сведока на венчању; сведок са младине стране	prvá družica	стари сват
назив за жену другог сведока на венчању, жена старог свата	–	старосватица
назив за кумовог оца	–	стари кум
назив за кумову мајку	–	стара кума
назив за особу која буклијом позива госте на свадбу	–	буклијаш
назив за особу која првог дана свадбе позива госте	zváč	–
назив за мушку особу, учесника свадбе који носи барјак, заставу	–	барјактар
назив за старе кумове који су крстили младожењу или младу	krsní rodičia	–
назив за старије сроднике (об. бабу и деду) младожење или младе	starí rodičia	–

назив за мушку особу која је старешина свадбе	starejší	–
назив за женску особу која припрема храну	kuchárka	куварица
назив за особе које музичим интерпретацијама увесељавају госте	muzika, hudba, huci, trombetáši	свирци
назив за мушку особу која шалама забавља госте	pochabá mladá	комедијаш
назив за младину родбину која долази у госте	–	погачари
назив за прву посету након венчања младожењиних родитеља и младенаца младиним родитељима	–	велики гости

2.2. Приказани регистар назива у словачком и у српском језику којима се именују лица у свадбеној пракси у појединим зонама мултиетичке Војводине иду у прилог етнолошким констатацијама о масовности учесника у свадбеним обредима, као и строгој подели сватовских улога (Босић 1991: 134).

2.3. У оба корпуса уочено је шест правих еквивалентних назива за учеснике у предсвадбеним обичајима (уп. нпр. девојка, талошкиња, вереница; *dievka, majetná, verenica, zväč* и сл.). Ради се углавном о једносложним словенским лексемама.

2.3.1. Лексемом *талошкиња* именована је богата девојка, мираждинка. У *Речнику српских њовора Војводине* (РСГВ) под **талошкиња** је у речничком чланку као извор наведена потврда из Бегеча (Бачка). Лексема није потврђена у РСАНУ. Словачки корпус као еквивалентну реалију бележи *majetná* (уп. пример: *Dievka doniesla táľ*, Гложан).³

2.3.2. У организацији словачке свадбе значајну улогу има *zväč*. Његова улога је да први дан свадбе позове све госте (Гложан), док у неким другим насељима, нпр. Бачки Петровац, *zväč* позива госте на свадбу недељу дана пре свадбе. Текст, који је говорио *zväč* није се разликовао од насеља до насеља. У свакој кући је приликом позивања гостију рецитовао стихове којима је позивао званице, при чему званице нису могле да пођу на свадбу док их *zväč* не позове:

Jako starodáune pohanské národí, tag i kresťania už oddáuna tú peknú običaj zaxovali, že keď do stavu manželskiho fstupujú, svojix príbuznix na svadbu volajú. Poňeváč slobodná panna vivoľila si za manžela slobodního mlád'enca a tag na inú dráhu života fstupuje, nexce tiež biť horšia ako jěj pretxotcovia, abi toľiš tú krásnu običaj zaxovala a svojix mil'ix k sňatku povolala. Preto ja ako vislañec jěj rodičou opovažujem sa vás poprosiť, abi sťe jěj svadbu svojou prítomnosťou okrášľili a do svadobního domu upoňížitiť sa ňestážovali.

(Гложан)

Забележили смо још један текст код словачких информатора, који је говорио *zväč* приликом позива гостију на свадбу:

Prixázame k vám s tím cieľom, abi zme vám predofšetkým oznámili, že slobodní mládeñec zaumieñiu si stau svoj mládeñeckí zmeñitiť a do stavu manželskiho fstupitiť. S tím cieľom vivoľiu si za manželku slobodnú panu. Poňeváč, on to bes svojix priateľou urobiť

³ Исп. Скок под **тад**.

ňemóže a ňekce, požadali nás, abi zme v meňe jix vás poprosili, abi s'e ix pozvaňim ňepohrdli a do ix svadobňiho domu dostavit' sa ráči'li.

(Гложан)

Zváč носи као обавезан реквизит *krivaňu* на коју му се у свакој кући обично везује марамица – *ručničok*, а у новије време кухињску крпу – *válaničku*, коју везује на *krivaňu*. Такође је имао улогу око организације ручка, вечере, спровода улицом до цркве и сл. Улогу *zváča* обавља најближи ожењени рођак. У етимолошком словачком речнику лексема *zváč* није забележена, али у књижевном језику има исти облик као у дијалекту (*Krátky slovník slovenského jazyka* с. 577). Слично приликама у насељима са словачким живљем, у српским свадбеним обичајима улогу 'онај који позива на свадбу' има *буклијаши*,⁴ с тим што у словачкој свадби *zváč* потврђује долазак гостију које позивају родитељи месец дана пре почетка свадбе (нпр. у насељу Гложан, док у словачком насељу Бачки Петровац родитељи нису позивали госте на свадбу, само *zváč*). *Družice* и *družbov* на свадбу позивају младожења и млада, без присуства родитеља. Реалију *буклијаши* бележи РСГВ, с ареалом у северном и средњем српском и румунском⁵ Банату, затим с једном потврдом из северне Бачке (Мартонош) и једном потврдом из Потисја у мађарском Банату (Деска).

2.3.3. Од добијених назива словенског порекла којима се именују предсвадбени учесници, изузетак представља турцизам *бећар*. Реалија је у овом значењу добијена у оба анализирана корпуса. Српски речници РСАНУ и РСГВ под **бећар** не региструју идентична значења. Семантичка подударност се у РСАНУ назире у дефиницији под 1а и 1б и у РСГВ под 1). У словачким речницима KSSJ и SSSJ аг налазимо семантичку подударност код лексеме *beťár*, само што у новијем речнику SSSJ аг се наводе три значења (експресивно значење и са историјског аспекта).

2.3.4. У праве еквиваленте домаћег порекла спадају у оба језика по три синонимске јединице које представљају општи назив за учесника свадбе: *host', povolaní host', svadobník; toci, званица, свати*.

141

2.4. С обзиром на поделу сватовских улога, словачки и српски свадбени обичаји бележе мноштво назива које можемо сврстати у више подгрупа.

2.4.1. Прву подгрупу чине главни учесници. У корпусу добијеном у српским насељима општом домаћом лексемом *млагенци* именује се мушка и женска особа која ступа у брак. Словачки корпус бележи такође еквивалентну реалију *mladí*. За значењем 'онај који ступа у брак', 'она која ступа у брак' у свим пунктовима добијене су еквивалентне домаће лексеме *млага, невеста, младожења* ~ *mladá nevesta, mladucha, mladá*. Турцизам *ђувеџија* није забележен у словачким пунктовима. Према РСГВ (под **ђувегија**) реалема обухвата ареал Баната, Бачке и Срема.

2.4.2. Другу подгрупу главних учесника чине сведоци на венчању и њихове породице. У српском анализираном корпусу добијене су две реалије којима се именују сведоци на венчању – први сведок (кум и кума⁶) и други сведок (стари сват и старосватица). У банатским насељима одакле доносимо материјал (Санад, Мокрин), *сџари свати* је младожењин зет.⁷ У словачком корпусу регистрован је прави еквиваленти назив за првог сведока (сведок са младожењине стране)

⁴ Исп. у РСАНУ под *буклија* (грч. *Vokalion*, lat. *baukalis*).

⁵ Извор: Наћфала, теренска грађа Д. Радовановић из румунског Баната, у реализацији Института за српски језик САНУ: Буклијаши иду да зову. Имаду чутуре са ракијом везане и зоведу на свадбу. Он ти да чутуру да напијеш ракију младенцима на здравље и ти да позивницу да иде на свадбу (Радовановић 2015: 378).

⁶ Балкански латинизам; в. Скок под кум.

⁷ Исто је забележено у севернобанатским и средњембанатским насељима у румунском Банату.

svedok, prvý družba. Эквивалентност реалија се не показује у називу другог сведока у словачком материјалу, где је назив за другог сведока, односно сведока са младине стране *prvá družica*.

Војвођански српски свадбени корпус бележи и важну улогу кумових родитеља *сїїара кума, сїїари кум* који као почасни гости долазе на свадбени чин у вечерњим сатима доносећи колач (у новије време торту). У словачком корпусу изостаје слична улога кумових родитеља.

2.4.3. У посебну подгрупу могу се убројати остали главни учесници свадбених улога. Терминолошку еквиваленцију не налазимо у добијеним реалијама *gever ~ mladiho brat*, будући да је лексемом *gever* именована мушка особа 'пратилац на венчању, младожењин рођени брат или најближи рођак'. Ова сватовска улога у словачком корпусу номинована је реалемом *mladiho brat*, са значењем 'мушка нежењена особа об. рођени брат или најближи рођак'.

2.4.3.1. У словачком корпусу забележене су лексеме *domatin* и *domatinka, domatinovia*, без еквивалентног именовања у српском корпусу. У питању су синонимски називи којим се номинују родитељи младожење и младе за време свадбе. Наведене лексеме употребљавају гости у ослобљавању приликом доласка на свадбу.

2.4.3.2. Значајну улогу на словачкој свадби имају *starejší* и *odavač*. Лексемом *starejší* именован је учесник свадбе који је у младожењином дому имао главну улогу у организацији свадбе. Поред тога, имао је почасно место за свечаним свадбеним столом уз младенце и њихову најужу родбину и кумове. Аналогну улогу у младином дому на словачкој свадби има лице именовано лексемом *odavač*. Оба учесника *starejší* и *odavač* су обично старији људи, образовани и верски опредељени, са добрим познавањем пригодних сватовских песама. У сваком од пунктова са словачким живљем за ову улогу припремљено је двоје или троје особа. По доласку у кућу где се одржавала свадба и *starejší* и *odavač* се прво обраћају домаћину поздравним речима:

Cteňi domáci, som šťastní, že pri príchod'e do vášho domu, ftento pre vás pametní d'em vás naxázam šťastnix a radosnix. Prosím Hospod'ina, ot keriho ľem dobrí údel a dokonali dar pocháza, abi vám popriau to šťastia, abi s'te toto svadobnuo vesel'ia, ktoré v meňe božom začínaťe, zdraví a šťastní aj skončili. Zároveň vám prajem, abi s'te sa u vášho sina/vašej céri radosti a potešenia dožili. Hospod'im ñex to visliší.

(Бачки Петровац)

Поред тога, значајну улогу су у традиционалној словачкој свадби имали *starejší* и *odavač* пре обреда у цркви у обредном сегменту изражавања захвалности младе и младожење родитељима и најближој родбини, при чему је постојао строги распоред учесника овог обредног елемента. Централно место су заузимали *starejší* и *odavač* – стајали су у средини између младе/младожење, а са друге стране су стајали родитељи и најближа родбина. Том приликом *starejší/odavač* говорио је следећи текст:

Milí mladožeňix/milá mladá ñevesta, drahi rodičia, cteňi host'ia, v dñešni d'em preživat'e zvašne radosnie, aľe i dojemnie xvile vášho života. Po rokox víxovi, prišiel pre vás jed'inečni d'em, aľe najme pre teba mladežeňix/mladá ñevesta. Dñes podľa ustanoveňia Pánouho máš prerušit' doterajšie zveski rodičovskie a pripojiť sa g manželki svojég/g manželovi svójmu. Pritom fšak je potrebné i slušné, abi si aj naďaľej zostáu/zostála laskou spojeňi/spojená a zaviazani/zaviazaná zo svojimi rodičmi, ktorí ta víxovali a dosiau láskou sprevázali. Odo dñes doháza g zmeňe v doterjšom spvosobe tvójho života. Tvój stau slobodní sa dñes meňi na manželskuo spolužiťia. F takito d'em, keď rodičia vistrojujú svoje d'iet'a do manželstva, običajne si šeci spolu sprítomňujú minulosť, ktorú spolu strávil'i, rozpomínajú sa na fšeliťjaké dñi námahi počas víxovi a takieto dñi bivajú

kropeňie aj slzami radostí. Vážnosť tejto chvíli vás núti sprítomniť si milosť božiu, ktorú sa vám dosiaľ dostávalo a potom z mužom božim viznávať: „Až dosiaľ pomáhau nám Hospodim.“ Ale tento dem viaže sa najme k tebe, mladožeňix/mladá ňevesta. Dňes sa tvoja túžba spňila, uskutočňila. Fstupuješ do manželstva z ňevestou (zo žeňixom, ktorú si si sám vivoľiu/ktorihó si si sama vivoľila) a mi tu zhromaždeňi, keď za to s tebou Hospodimu ďakujeme, kceme sa tešit s tebou a vami.

Pru fšag ako ta otprevadime k potvrdeňiu manželstva do božieho xrámu, poďakuj sa svojim rodičom za lásku, ktorú ti počas víxovi preukazovali, hovor za mňou takto: „Milí mojí rodičia, f takúto dvoľežitú xvíľu mójho života, keď zo slobodňiho stavu fstupujem do stavu manželskihó, srdečne vám ďakujem za víxovu a rodičovskú lásku, ktorú ste mi až dosiaľ preukazovali a prosím vás, abi ste mi vini a priestupki, ktorima som vás azda uraziu/urazila, otpustili a abi ste mi k tomuto mójmu kroku svoje rodičovskuo požeňnaňia udeľili. Sľubujem vám, že aj naďalěj zostávam vašim sinom/vašou céróu a aj po boku mojej manželki/mójho manžela beďem vás milovať, f čas potrebi vám pomáhat a o vás sa start. Pám Box ňex mi pomáha!“

Teras ešće podaňim ruki a boskom sa odober ot svojix rodičóu a starix rodičóu, sírodencóu, krsňix rodičóu, od rodákou a prítomňix a potom uš pójde me.

(Гложан)

2.4.3.3. Међу праве еквиваленте спада назив којим се именују младе неудате девојке које прате свадбене обреде *ение* ~ *družice, mátke*. У РСАНУ маркирани покрајинизам под **енга**¹, с упућивањем на *анђибула* и *јенђибула* (тур. *yenge bula*). У сакупљеном српском корпусу из севернобанатских пунктова, у савременој свадбеној пракси *ение* су младине неудате другарице, које имају улогу да буду уз младу до кућног прага, помажу невести у одевању и кићењу. У реконструкцији традиционалне свадбе овом лексемом именована је идентична сватовска улога, с тим што је она припадала кумовским кћерима. Код лексеме *družica* налазимо семантичку подударност са терена и у словачким речницима. Мала одступања бележимо у SSSJ аг где поред облика *družica* бележимо и облик *družička*, али код сематике нема одступања. У теренском истраживању смо забележили само облик *družica*.

143

2.4.3.4. Добијена реалија у српском корпусу којим се именује мушка особа, учесник свадбе чија је улога да предводи сватовску поворку уз барјак, заставу нема обичајног садржаја (реалије) нити лексичког еквивалента у словачком корпусу.

2.4.3.5. У словачком материјалу забележене су и две реалије недоследне еквиваленције у српском корпусу. Ради се о називима којима се именују женске младе удате особе – *svatvice*, и *široká svatvica*. Аналогија са словачким *svatvice* би се могла тражити у РСГВ под **енге** 2.б. ‘недавно удата жена’.

2.4.3.6. Старији сродници у словачком корпусу именовани реалијом *starí rodičia* имају почасну улогу у свадбеном чину и почасно место за свадбеном трпезом. На српској војвођанској свадби слична улога није забележена.

2.4.3.7. Лексемом *krsní rodičia* у словачком материјалу именују се стари крштени кумови младожењини или младини, с почасном улогом сличној оној номинованој реалијом *starí rodičia*.

2.4.3.8. У оба анализирана корпуса регистрована је улога забављача. *Комегујан* ~ *pochabá mladá* у свадбеним обичајима, с тим да се показује разлика у временским параметрима: “кòд нàс óде у Мòкрѝн сàд око пòноћи збѝјаду шàле” (Мо); ” Ал љу да вам кàжем јà, то-ћете се смѝјати док сте жѝви. Ја-сам сèдила у нѝмачку ўлицу, прико-пўта мѝне су сèдили Нѝмци. И кàже Швàба на мѝне: кòмшиница, јà прàвим свàбду мòјим Никòлу. Не зòвем млòго ал кад код нас нѝма нѝко

мáскиран на нáшу свáбду швáпску нíје свáбда. Да се мáскираш, да се тáко обúчеш. Тáко сам се обúкла да ме сáйн нíје пóзно. Пíто ме одáкле сам (Нћ)“ (Радовановић 2015: 379).

2.4.3.9. Без термилошког и обичајног еквивалента у словачком корпусу, у српском материјалу регистрована је реалија *погачари*. Етнолошки записи бележе реалију, уз појашњење да је недељу дана након свадбе (најдаље до шест недеља) долазила је младина родбина у госте (Босић 1991: 152; Попов 1983: 95). Савремени материјал потврђује обредни елемент у модификованој форми с обзиром на критеријум време те илуструју традиционални обичај доласком *погачара* у поноћ (Радовановић 2015: 379). Уз одредницу **погачар** (об. у мн.) у *Речнику српских товова Војводине* (РСГВ) извор је највећим делом из Баната српског и румунског, са спорадичним потврдама из Бачке (северна зона) и свега једном потврдом из Срема.

У словачком корпусу бележимо *chodenie s koláčom*, које се разликује од српског обичаја првенствено временским параметрима. У словачком корпусу исто бележимо долазак гостију са тортом или још раније са киселим тестом, али то се одвијало трећи дан свадбе. Наведени колач или тарту су носили гости са младине свадбе после поноћи главног дана свадбе, тј. то је био већ трећи дан свадбе, код младог на свадбу.

2.4.3.10. Вишесложним називом *велики тосџи* у српском материјалу означава се први одлазак младе и младожење њеним родитељима у пратњи младожењиних родитеља и најуже родбине. Добијена реалија је без праве еквиваленције у словачком корпусу.

3. ЗАКЉУЧАК

3.1. Анализирани словачки и српски корпус са терена мултиетничке Војводине броји тридесетак назива којима се именују учесници свадбене обичајне праксе. У словачком корпусу добијено је тридесет и шест лексема, а у српском корпусу регистроване су тридесет и четири лексеме. Оба корпуса бележе и до три реалеме за поједине реалије (уп. нпр. у табели: *host', povolaní host', svadobník* ~ гост, званица, сват; *mládenec; beňar* ~ момак; бећар; швигарац и сл.).

3.2. Разлике у материјалу се углавном сведе или на одсуство реалија (уп. нпр. 2.4.2; 2.4.3.9 и др.) у анализираним корпусима или на „неправу“ еквиваленцију (уп. нпр. 2.4.3 и др.) међу називима. У расположивом словачком корпусу није добијено осам реалија карактеристичних за српски материјал (в. Табелу), а српски регистар не садржи укупно седам назива регистрованих у словачком корпусу.

3.3. У оба корпуса лексика је словенског порекла. Природно, српски материјал бележи и неколико турцизама, односно балканизама (*бећар, ђувеџија, ење* и сл.), а у словачком корпусу регистрована је само реалема *бећар*.

3.4. Код Словака бележимо разлике код појединих свадбених обичаја не само на релацији Бачка – Банат – Срем, већ и у оквиру појединачне микрорегије (нпр. у зони Бачке) где су различитости бележене и у појединим суседним насељима. Супротно словачком корпусу, унутрашња обредно-обичајна и лексичка диференцијација није изражена на микрорегионалном плану у српском корпусу. Углавном различитости у српском корпусу кореспондирају са дијалекатским границама.

3.5. Материјали (словачки и српски) којима располажемо недвосмислено показују да су наши саговорници у брак улазили не излазећи из своје етнонационалне и верске заједнице што је утицало на чување аутентичних свадбених обредно-обичајних елемената, а самим тим и на очуваност аутентичног свадбеног терминосистема.

ЛИТЕРАТУРА

- Босић, М. (1991). Женидбени обичаји Срба у Банату. *Раг војвођанских музеја*, 33, 133–162.
- Златановић, С. (2003). *Свадба – прича о идентитету*. Врање и околина. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Илић, М. (2005). *Ка етнолингвистичком речнику Чийских Срба*, Положај и идентитет српске мањине у југоисточној и централној Европи, Научни скупови СХ, Одељење друштвених наука, Књига 25, Српска академија наука и уметности, 315–341.
- Радовановић, Д. (2015). Свадбена лексика у Банату. *Исходина*, 1, 375–383.
- РСАНУ: *Речник српскохрватској књижевности и народној језика*, књ. I–XXI, Београд: Српска академија наука и уметности – Институт за српскохрватски језик / српски језик САНУ, 1959–.
- РСГВ: *Речник српских једина Војводине*, св. 1–10, Нови Сад: Матица српска. Одељење за књижевност и језик, 2000–2010.
- Скок 1971–1974: Skok, Petar. *Етимолошки рјечник хрватскога или српскога језика I–IV*, Zagreb.

*

- Gerbecová, J. (2014). *Krátký nářečový slovník jazyka padinského slovenského*. Padina: Miestny odbor Matice slovenskej Padina.
- Habovštiak, A. (1997). *Krátký slovník nárečia slovenského pivnického*. Bratislava: Print-servis.
- Kolárik, J., Papová, Z. (2017). *Padinské ľudové zvyky a obyčaje*. Padina: MOMS Padina.
- Králik, L., (2015). *Stručný etymologický slovník slovenčiny*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV.
- KSSJ: *Krátký slovník slovenského jazyka* (1987). Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Márićová, A. (2010). *Slovenská nářečová lexika Starej Pazovy. Stará Pazova: Kanadem*.
- SSSJ: *Slovník súčasného slovenského jazyka* (2006). Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Surový, R. (2002). *Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Juhoslávii*. Báčsky Petrovec: Matica slovenská v Juhoslávii.
- Špringel, J. (2004). *Krátký slovník nárečia slovenského kovačického*. Bratislava: Print-servis.
- Zorňanová, A. (2021). *Tradičná svadba Slovákov v Pivnici*. Báčsky Petrovec: Slovenské vydavateľské centrum.

145

SLOVENSKO-SRBSKÉ VZŤAHY NA PRÍKLADE SVADOBNEJ TERMINOLÓGIE

Resumé

V práci na základe slovenského a srbského materiálu v prostredí multietnickej Vojvodiny skúmali sme lexiku, ktorou pomenujeme účastníkov svadby. Lexika, ktorú sme skúmali, zahŕňa obdobie pred svadbou, počas svadby a po svadbe. Sústredili sme sa na pomenovania, ktoré sa používali na konci minulého storočia, v súčasnosti už prevažne zanikli, lebo aj svadba v súčasnosti už neprebíha v podobe ako voľakedy. Materiál sme získali od starších informátorov, ktorí si spomínajú na zvyky a obyčaje zo svojej mladosti. Uvedený materiál je veľmi cenný, lebo zostáva zapísaný podľa rozprávania informátorov. Podľa materiálu a vypracovaného registra termínov, ktorými sú pomenované osoby, účastníci svadby, v práci sme poukázali na terminologickú a významovú ekvivalenciu v slovenčine a srbcine, ako aj prítomnosť alebo neprítomnosť jednotlivých reálií. Terénny materiál pre slovenský korpus sme získali z prostredia Báčky, v prostredí, kde sa na dorozumievanie používa stredoslovenské nárečie (prostredie Hložian a Báčskeho Petrovca) a pre srbský korpus z prostredia Banátu (severného a stredného). Na základe výskumu a zoskupeného a analyzovaného materiálu môžeme si všimnúť širší etnokultúrny kontext, v ktorom sa vyskytujú lexikálne a etnografické prvky v multikultúrnej Vojvodine. Súvislý text sme zapísali vo fonetickej transkripcii a vyznačili sme iným typom písma. Na základe zoskupeného materiálu vypracovali sme register pojmov účastníkov svadby, porovnávali sme terminologickú a významovú ekvivalenciu, prítomnosť, resp. neprítomnosť jednotlivých pomenovaní a reálií v dvoch skúmaných jazykoch. Analyzovali sme vyše tridsať lexém, ktoré pomenúvajú účastníkov svadby (v slovenskom korpuse 36 lexém a v srbskom korpuse 34 lexém). V oboch korpusoch lexika je slovenského pôvodu. V srbskom materiáli sú zaznamenané aj viaceré turcizmy, resp. balkanizmy (*bečar*, *đuvegija*, *enge* atď.), pričom v slovenskom korpuse je evidovaný jeden turcizmus (*bečar*).